

MEDŽLIS ISLAMSKE ZAJEDNICE SPLIT

VJERSKI PROPISI KOD SMRTI I DŽENAZE

Smrt je čaša koju svaka osoba ispiti mora. Sjećanje na nju je najefikasniji mehanizam da se pohlepa za dunjalukom zauzda, plamen strasti i pohota ugasi a želje i težnje svedu na razumnu mjeru. Ovaj tekst nam pomaže da se podsjetimo na naše dužnosti i obaveze spram umrlih i pokazuje nam način kako prevazići, sukladno islamu, gubitak nekog od članova naše porodice, bližnjih i prijatelja.

Jedna od prepoznatljivih karakteristika dobrog vjernika je njegovo konstantno podsjećanje na smrt i razmišljanje o njenoj blizini. To čovjeka drži u stalnom oprezu da se ne izgubi u ovodunjalučkom labirintu i u bujici strasti i pohota. Posebno to može razumjeti onaj vjernik koji je u svojoj svijesti duboko oćutio Poslanikovu, s.a.v.s, poruku, koju od njega prenosi 'Abdullah b. Omer, r. a, a koja glasi: **„Budi na ovom svijetu kao da si stranac ili prolaznik, pa je Ibn Omer, r. a, nakon ove Vjerovjesnikove, s.a.v.s, preporuke imao običaj govoriti: Kada osvaneš, ne očekuj da ćeš dočekati noć, a kada zanočiš, nemoj očekivati jutro. Iskoristi svoje zdravlje prije bolesti, a život prije smrti!“**

Razmišljajući o naprijed citiranom hadisu dolazi se do jasnog zaključka da je ovaj svijet prolazan i kratkotrajan i da ga, kao takvog, vjernik ne treba uzimati za domovinu, niti za stalno i sigurno mjesto prebivališta, već samo kao odmorište na svom putovanju i privremeno boravište. Baš kao što kur'anski ajet lijepo definira: **„Život na ovom svijetu samo je prolazno uživanje, a onaj svijet je, uistinu, Kuća vječna!“**

Otuda je lijepo da čovjek definira svoj život na ovome svijetu, da zna da je ovo prolazna faza koju on svakim danom sve više prelazi i da očekuje skori prelazak u drugu fazu svoga življenja koja je odvojena samo smrću, kao što veli Hasan el-Basri: *„Ti nisi ništa drugo do određen broj dana. Kada god prođe jedan dan, prošao je i dio tebe. Čovječe, budi svjestan da si samo putnik koji svaki dan presjeda s jedne na drugu jahalicu; s jahalice noći na jahalicu dana i sa jahalice dana na jahalicu noći, dok te ne donesu i ne predaju onom svijetu. Ima li, onda, čovječe, iko u većoj opasnosti od tebe?!“*

Vjernik se često sjeća smrti

Svjestan vjernik se konstantno sjeća smrti i prije samog njenog prikućivanja. Allahov Poslanik, s.a.v.s, u predaji Ebu Hurejre, r.a, podsjeća vjernike na to: **„Sjećajte se što više onoga koji prekida naslađivanje!“**, tj. sjećajte se smrti.

Allahov Poslanik, s.a.v.s, je onu osobu koja se najčešće sjeća smrti definirao kao najpametniju i najinteligentniju. 'Abdullah b. Omer, r.a, prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, bio upitan: „**Ko su, Allahov Poslaniče, najpametniji vjernici? Odgovorio je: Oni koji se najčešće prisjećaju smrti i koji su za nju najspremniji, oni su najpametniji!**“

Upravo sjećanjem na smrt ovaj svijet biva postavljen u onu ravan koja mu i pripada, kao što kaže Hasan el-Basri: „**Ništaavnost ovoga svijeta ništa ne razotkriva toliko kao smrt. Nikome ko ima imalo pameti, ona ne ostavlja nimalo prostora da se ovom svijetu raduje. Kadgod se osoba sjeti smrti, ovaj svijet i sve Moje na njemu u njegovim očima postanu bezvrijedni!**“

Šta činiti na samrti?

Osoba koja osjeti da mu je smrt blizu treba da izgovara što više šehadet, da se nada dobru i da ima lijepo mišljenje o Allahu Uzvišenom. Muaz, r.a, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: „**Onaj kod koga posljednje riječi budu (na ovom svijetu): La ilahe illellah! / Nema boga osim Allaha, ući će u Džennet!**“

Ako se mi nađemo u prisustvu osobe koja je na samrti, treba ga pažljivo podsjećati da izgovori šehadet i da mu to budu posljednje riječi prije njegove smrti. To treba lagahno, poluglasno i nenametljivo izgovarati kako bi se osoba koja je na samrti podstakla da to izgovori. Ebu Se'id el-Hudri, r.a, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, u tom pogledu, preporučio: „**Potičite one koji su na samrti da izgovore: La ilahe illellah!**“

U tom smislu je i predaja Ma'kila b. Jesara, u kojoj Vjerovjesnik, s.a.v.s, preporučuje da se onima na samrti uči sure Ja Sin, kako bi im se olakšali posljednji trenuci života: „**Učite suru Ja Sin vašim umirućim!**“

Na žalost, kod mnogih je ovaj hadis shvaćen kako ovo kur'ansko poglavlje treba učiti umrlim. Međutim, Kurtubi, Nevevi, Sujuti i brojni drugi islamski učenjaci to nedvosmisleno tumače učenjem onim koji su na samrti, kako bi ih podsjetili na šehadet i olakšali posljednje dunjalučke trenutke.

Čovjek na samrti treba što ljepše misliti o Allahu, tj. da će mu se Allah Milostivi smilovati i grijehe oprostiti. Džabir, r.a, u tom pogledu, prenosi Vjerovjesnikove, s.a.v.s, riječi: „**Neka niko od vas ne umre, sve dok o Allahu Uzvišenom ne bude lijepo mislio!**“

Najbolju potvrdu da bi morali imati lijepo mišljenje o Allahu Uzvišenom i vjerovati da će nam, uistinu, oprostiti i smilovati nam se, nalazimo u pouzdanoj hadisi-kudsijji koji prenosi Enes b. Malik, na, a u kojem

Allahov Poslanik, s.a.v.s, kaže: „**Allah Uzvišeni veli: Čovječe, sve što me Zamoliš i zatražiš da ti oprostim, ja ću ti oprostiti. Čovječe, kada bi tvoji grijesi do neba doprli, pa Me Zamolio da ti oprostim, ja bih ti oprostio. Čovječe, kada bi Mi došao sa grijesima kolika je Zemlja, pa onda Me sreo, ne pripisujući Mi nikakva sudruga, ja bih ti, kolika je ona, oprosta dao!**“

Šta je obaveza prisutnih kada neko umre?

a) Govoriti će o njemu samo dobro

Kada neko umre o njemu treba isključivo govoriti dobro, jer tada meleki mole Allaha Uzvišenog da bude kako se o njemu govori. Ummu Seleme, r.a, prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, preporučio: „**Kada ste prisutni kod bolesnog ili umrlog, govorite samo dobro, jer meleki aminaju na ono što govorite!**“

b) Zatvoriti će mu oči i moliti Allaha, dž. š. za njega

Ovo se temelji na vjerodostojnoj predaji Ummu Seleme, r.a, u kojoj se kaže: „**Allahov Poslanik, s.a.v.s, je ušao kod Ebu Seleme (kada je umro), čiji se pogled ukočio, pa mu je Zatvorio oči a zatim rekao: Kada duša izađe pogled je prati! Tada su neki ukućani počeli plakati, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s, savjetovao: Prizivajte samo dobro, jer meleki aminaju na sve što izgovorite, a Zatim je proučio dovu: Allahu, oprosti Ebu Selemi, podigni mu deredžu među onima koji su uputu slijedili i budi mi Zastupnik među potomcima. Oprosti, Gospodaruru svjetova, i nama i njemu, i učini mu kabur prostranim i svijetlim!**“

c) Prekrit će kompletno njegovo tjelo

Buharija i Muslim navode predaju Aiše, r.a, koja kaže da su Vjerovjesnika, s.a.v.s, prekrili sa ogrtačem kada je preselio na Ahiret. To se ne čini sa osobom koja preseli na Ahiret u ihramima, na hadžu. Ona će, tada, biti prekrivena ihramima a glava i lice trebaju biti otkriveni. Tako se navodi u predaji 'Abdullaha b. 'Abbasa, r.a, koji navodi da je jedan čovjek na Arefatu pao sa jahalice i umro, pa je Poslanik, s.a.v.s, naredio da ga okupaju, umotaju u ihrame, ali da mu ne prekrivaju lice i glavu i da ga ne posipaju mirisima, dodavši da će ta osoba *biti proživljena na Sudnjem danu učeći telbiju.*

d) Požurit će sa opremanjem mejjita i nošenjem dženaze

Pravilo je da se ne odugovlači sa opremanjem umrle osobe, ako se stvarno konstatira njena smrt. Ibn Kudame navodi da najveći broj islamskih učenjaka smatra da sa opremanjem umrle osobe treba požuriti i to smatraju mustehabom, dok Ibn Hazm to čak drži vadžibom. Kod nošenja same dženaze treba ići, kako je to tumačio Ebu Bekr, r.a, umjereno žurećim korakom.

Poslanik islama, s.a.v.s, je preporučio da sa dženazom požurimo, kako stoji u predaji Ebu Hurejre, r.a: „**Požurite sa dženazom, jer ako je bila dobra osoba, biće joj dobro kuda je nosite, a ako nije bila dobra, onda je to zlo koje skidate sa svojih vratova!**“

Treba reći da čak i umrla osoba želi da je brzo nose na njeno odredište, kao što ističe Vjerovjesnik, s.a.v.s, u predaji Ebu Se'ida el--Hudrija, r.a: „**Kada se umrli opremi i ljudi ga ponesu na svojim ramenima, ako je bila dobra osoba, kaže: Požurite sa mnom, a ako nije bila dobra, kaže onima koji je nose: Teško njoj! Kuda je nose? Ovo čuje sve osim čovjeka, a kada bi ovo čovjek čuo pao bi onesviješten!**“

e) Ukopat će ga u mjestu gdje je umro

Umrlo osobu treba ukopati u mjestu gdje je i umrla. Tako je radio Allahov Poslanik, s.a.v.s, kada je Hamzu, r.a, i druge pokopao na Uhudu, nakon bitke, zabranivši muslimanima da umrle nose u njihova mjesta rođenja ili boravišta. Na temelju ove i drugih predaja islamski učenjaci smatraju haramom prenositi umrlog ili ukopanog iz mjesta gdje je umro u drugo mjesto, pa čak ako je to umrli prije svoje smrti i oporučio. Manji broj učenjaka smatra da je to mekruh. Imam Šafija dopušta prenošenje umrlog u Mekku, Medinu ili Jerusalem, ako se to čini radi bereketa tih mjesta.

f) Vratice njegov dug

Ukoliko umre osoba a iza sebe ostavi kakav dug, oni koji ostaju iza nje dužni su to učiniti odmah nakon njene smrti, a prije klanjanja dženazamaza. Poslanik, s.a.v.s, nije htio klanjati dženazu dok dug ne bi bio vraćen, kao što se navodi u predaji Džabira b. Abdillaha, r.a. Tek kada je Ebu Katade vratio dug od dva dinara-zlatnika za tu umrlu osobu, Allahov Poslanik, s.a.v.s, je pristupio i klanjao joj dženazu.

Šta je dozvoljeno prisutnim kada neko umre?

Kada neko umre, prisutnima je dozvoljeno da otkriju lice umrloga, da ga poljube i plaču za njim tri dana. Enes b. Malik, r.a., prenosi hadis u kome

se vidi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s, uzeo svoga mrtvog sina Ibrahima, poljubio ga, pomirisao i zaplakao, pa na primjedbu 'Abdurrahmana b. 'Avfa, r.a: *Zar i ti, Allahov Poslaniče?*, odgovorio je: *„To je samilost, sine Avfov, a zatim je dodao: Oko mi samo suzi a srce tuguje, a mi nećemo ništa reći čime nije Zadovoljan naš Gospodar. Uistinu smo mi, Ibrahimе, zbog rastanka s tobom, tužni!“* Dakle, tuga i plač su dozvoljeni, ali ne tuga i plač sa vriskom, jadikovanjem i naricanjem!

Šta je dužna rodbina umrlog?

a) *Biti strpljiva i zadovoljna sa Allahovom, dž.š., odredbom*

Rodbina umrlog treba biti prisebna i zadovoljiti se sa onim što je Allah Uzvišeni odredio. Oni, u času smrti njihovih najmilijih, trebaju znati da je Allah Svemoćni odredio trenutak njihove smrti baš tada, da smognu snage da se pomire sa tim i da priznaju da smo svi Allahovi i Njemu se svi vraćamo - neko prije a neko poslije. Oni se trebaju ponašati shodno kur'anskom ajetu: **“one koji, kad ih kakva nevolja zadesi, samo kažu: Mi smo Allahovi i mi ćemo se Njemu vratiti!**

Posebno je bitan taj prvi moment u času preseljenja nekog od naših najbližih. Vjerovjesnik, s.a.v.s, je savjetovao jednu ženu, da u času preseljenja na Ahiret nekoga od njenih najbližih, bude bogobojazna i strpljiva, rekavši joj: *„Prava strpljivost je pri prvom udarcu!“* Nagrada za tako strpljivo prevladano iskušenje je džennet. Ebu Hurejre, r.a, prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, u tom pogledu, izrekao hadisi-kudsijju: *„Allah Uzvišeni kaže: Kada oduzmem Mome robu vjerniku najdražu osobu na ovom svijetu, a on mirno i strpljivo podnese taj gubitak, nadajući se Mojoj nagradi - jedina nagrada mu je Džennet!“*

Divan primjer istinske strpljivosti i stvarnog zadovoljstva Allahovom odredbom, nalazimo u primjeru supruge poznatog ashaba Ebu Talhe. Naime, njihov sinčić je bio bolestan i dok je on boravio kod

Vjerovjesnika, s.a.v.s, njegov sin je umro. Njegova supruga ga je sklonila u jedan kraj kuće i pripremila mu sve za dženazu. Kada se Ebu Talha, r.a, vratio upitao je za bolesno dijete, pa mu je supruga odgovorila, da mu se duša smirila i da se nada da se dječak odmorio. Ebu Talha, r.a, je mislio da mu je sin ozdravio, pa je legao sa suprugom i, tom prilikom, imao intimni odnos, pa kada se rano okupao i htio izaći iz kuće, ona ga je obavijestila da im je sin umro. Kada je klanjao dženazu svome djetetu sa Vjerovjesnikom, s.a.v.s, ispričao mu je taj slučaj, a Poslanik, s.a.v.s, je rekao: *„Da vas Allah blagoslovi u vašim noćima!“* Allah je učinio da je

baš u toj noći, u kojoj im je umro dječak, supruga zaniijela drugog dječaka koji im se uskoro rodio. Sufjan prenosi da je jedan od ensarija izjavio: „*Vidio sam im kasnije devetero djece i sva su već učila Kur'an.*“

b) Moliti Allaha, dž. š., da nadoknadi boljim

Prilikom smrti nekoga od naših najbližih članova porodice, njegova rodbina će priznati svoju nemoć nad takvim stanjem a Allahovu, dž.š., moć i molit će Gospodara svjetova da nadoknadi taj gubitak sa boljim nego što je izgubljeno.

Ummu Seleme, r.a, kaže: „*Čula sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s, da kaže: Nema nijednog roba kojeg zadesi neka nesreća pa rekne: Inna lillahi ve inna ilejhi radži'un. Allahumme edžurni fi musibeti ve ehliif li hajren minha / Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo. Nagradi me, Allahu, Za moju nesreću i daj mi bolje od nje, a da ga Allah neće nagraditi za njegovu nesreću i namiriti mu bolje od onog što je izgubio. Ummu Seleme, r.a, na kraju kaže: Nakon što je umro Ebu Seleme izgovorila sam ono što mi je naredio Allahov Poslanik, s.a.v.s, pa mi je Allah nadoknadio boljeg od njega - dao mi je Allahovog Poslanika, s. a. v. s.*“

Šta je zabranjeno rodbini umrle osobe?

a) Naricanje

Dozvoljeno je žaljenje i plakanje za umrlom osobom, ali je strogo zabranjeno naricanje i jadikovanje. U hadisima u kojima se prijete da će umrla osoba biti kažnjavana u kaburu, zbog plača onih koji je žale, misli se, kako ističe Ibn Hadžer, na plakanje sa jadikovanjem, naricanjem i velikim puštanjem glasa. Allahov Poslanik, s.a.v.s, je plakanje sa jadikovanjem i naricanjem strogo osudio, a uz to je naricanje definirao džahilijjetskim postupkom, kao što se prenosi u hadisu Ebu Malika el-Eš'arija, r.a: „*Četvero je u mom ummetu džahilijjetsko i ummet se još toga nije riješio: razmetanje plemićkim rodnom, vrijedanje zbog porijekla, traženje kiše posredstvom zvijezda i naricanje za umrlim. Ako se naricateljka ne pokaje prije svoje smrti, na Sudnjem danu će ustati a na sebi će imati košulju od katrana a pancir od šuge!*“

b) Udaranje po licu i cijepanje odjeće

Strogo je zabranjeno rodbini i ostalima, nakon smrti nekog njenog člana, udaranje po licu ili drugim dijelovima tijela, cijepanje odjeće ili

proklinjanja samoga sebe kao što to rade pripadnici drugih religija, ateisti ili idolopoklonici. 'Abdullah b. Mes'ud, r.a, prenosi eksplicitnu Vjerovjesnikovu, s.a.v.s, zabranu takvoga čina: „*Nije naš onaj tko se udara po obrazima, cijepa izreze na košulji i proklinje se poput predislamskog proklinjanja.*“

c) Brijanje ili odsjecanje kose

Uz naprijed spomenuto, strogo je zabranjeno i brijanje ili odsijecanje kose od strane rodbine umrle osobe. To je spomenuo Ebu Musa, r.a, kada je bio toliko bolestan da se onesvijestio i kada je, ponovo, došao svijesti, plašeći se, da će njegovi ukućani, nakon njegove smrti raditi ono što je islamom zabranjeno, jasno upozorio: „*Ja se ograđujem od sveg onoga od čega se ograđivao Allahov Poslanik, s.a.v.s. On se ograđivao od žene koja prilikom nesreće kuka i jauče, žene koja brije ili odsijeca kosu i žene koja cijepa odjeću na sebi!*“

Znakovi dobrog svršetka

Mi ne znamo kako i šta je koja osoba kod Allaha zaradila i kako de skončati na Sudnjem danu. Međutim, po njegovim posljednjim trenucima ovodunjalučkog života, uočavamo simptome koji upućuju na njegov dobar svršetak. Ti znakovi se kreću od njegovih posljednjih riječi koje je izgovorio na ovom svijetu, a koje su glasile: *La ilahe illellah*, preko njegove pogibije na Allahovom putu, smrti u petak ih uoči petka, smrti od kuge, stomačnih oboljenja, utapanja u vodi, skončavanje u ruševinama, umiranje žene pri porođaju, pogibijom braneći svoju vjeru, domovinu i imetak, pa do smrti pri činjenju nekog hairli djela, kao što su zikr, post, sadaka i sl.

Pohvala umrle osobe

Ako umrlog pohvale pravedni i iskreni ljudi, nakon njegove smrti, to de biti jedna vrsta svjedočenja za tu osobu, jer meleki bilježe šta se o njemu govori. Otuda je preporučljivo o vjernicima govoriti pozitivno nakon njihove smrti. Time ćemo, iako možda nekada nismo ni svjesni, pomoći umrlom da lakše prevlada kaburska i ahiretska iskušenja. Ovo bi trebali svjesno činiti i tako ih obradovati poslije njihove smrti, jer Poslanik islama, s.a.v.s, u predaji Omera b. el-Hattaba, r.a, jasno naglašava: „*Za kojeg god muslimana četvorica posvjedoče da je dobar, Allah je ga uvesti u džennet! Upitali smo: A trojica? Odgovorio je: I trojica. Upitali smo: I dvojica? Odgovorio je: I dvojica. Nakon to ga nismo pitali za*

jednog.“

Kupanje umrlog

Koliko islam pridaje važnost čistoći i higijeni svake osobe, najbolje de ilustrirati činjenica da se čak i umrli kupa i okupan spušta u kabur. To se, između ostalog, temelji na autentičnom hadisu koji prenosi Ummu Atijje, r.a, a u kojem se navodi da je, nakon smrti, Poslanikove, s.a.v.s, kćerke naredio: „***Okupajte je vodom sa sidrom tri ili pet puta, ili više od toga, a u Zadnje stavite kamfor i... počnite sa desne strane njena tijela i perite prvo one dijelove koji se peru prilikom abdesta.***“

Izuzetak je šehid. On se ukopava sa svojom krvlju, koja se ne sapire, kako bi mu ona bila najbolji svjedok na Sudnjem danu o njegovoj žrtvi i angažiranju na Allahovom putu. Zna se da je Poslanik, s.a.v.s, nakon Bitke na Uhudu, kada su ukopavali šehide, naredio: „***Zakopajte ih sa njihovom krvlju!***“

Buharija navodi, doduše, predaju u kojoj se kaže da Poslanik, s.a.v.s, nije tada klanjao šehidima dženazu. Međutim, hanefije ovaj navod imama Buharija smatraju usamljenim, pa na temelju hadisa koji je zabilježen u Hakimovom *El-Mustedreku*, Taberanijevom *El-Mu'džemu*, Bejhkijevom *Es-Sunenu* i Bezzarovom *Musnedu*, smatraju da se šehidu dženaza klanja.

Umotavanje umrlog – ćefini

Islam nalaže prekrivanje ne samo žive, već i umrle osobe. Njeno tijelo, također, treba biti prekriveno i za tu priliku preporučuju se bijeli ćefini, što na neki način simbolizira čistoću, nevinost i našu nadu da sa ovoga prelazimo u drugi svijet nezaprljani, čisti od grijeha i natruha dunjalučkog života. Poslanik islama, s.a.v.s, preporučio je, inače, da oblačimo bijelu odjeću, jer se na njoj, očito je, odmah primijeti neka mrlja ili prljavština. Bijelu odjeću je preporučio i kao ćefine za umrle osobe, što, eksplicite, govori o brizi islama za čovjeka u svakoj situaciji. U hadisu koji prenosi Semure b. Džundub, r.a, Vjerovjesnik, s.a.v.s, preporučuje: „***Oblačite bijelu odjeću, jer je ona čistija i bolja, a i zamotavajte vaše umrle u bijele ćefine!***“

Klanjanje, praćenje i nošenje dženaze

Vrijednost klanjanja, praćenja i nošenja dženaze umrle osobe visoko je pozicionirana u islamskom učenju. U hadisu Ebu Hurejre, r.a, jasno se nazire vanredno velika nagrada za one koji klanjaju dženazu umrloj osobi i koji je isprate do njenog kabura. Allahov Poslanik, s.a.v.s, obećava:

„Tko klanja dženazu imat će za to nagradu jednog kirata, a ko umrlu osobu isprati do mezara i bude tamo dok se ne ukopa, imaće nagradu u visini dva kirata. Jedan od njih, ili manji od njih je koliko brdo Uhud!“

U Buharijinoj predaji, na pitanje: *Kolika su ta dva kirata?* Vjerovjesnik, s.a.v.s, je odgovorio: ***„Kao dva velika brda!“***

Dozvoljeno je, kada pratimo dženazu, ići ispred ili iza nje, sa njene desne ili lijeve strane, izuzev onoga koji jaše ili se vozi nekim od prijevoznih sredstava, on tada, isključivo ide iza dženaze. To se temelji na hadisu čiju predaju bilježe poznati muhaddisi Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, Ibn Madže, Ahmed, Ibn Hibban, Bejheki, Tahavi i Tajalisi. Treba napomenuti da, iako je dozvoljeno ići ispred i iza dženaze, i za to postoje autentične predaje od Poslanika, s.a.v.s, ipak se preferira praćenje dženaze hodanjem iza nje. Alija, r.a, je rekao: ***„Koračanje iza dženaze vrednije je od koračanja ispred dženaze, kao što je namaz u džematu vredniji od namaza koji se klanja pojedinačno!“***

Dženaze-namaz

Iako dženaza nema ni rukua ni sedžde, ipak se naziva namazom. To je, prije svega, dova za umrlu osobu, u kojoj molimo Allaha Uzvišenog da joj se smiluje i olakša joj polaganje računa u kaburu i na Sudnjem danu. Otuda je izuzetno važno da dženazi prisustvuje određen broj ljudi, ali je vrlo bitno da su vjernici i da Allahu Uzvišenom ne pripisuju nikakvog sudruga. U Ebu Hurejreovoj, r.a, predaji Allahov Poslanik, s.a.v.s, ističe: ***„Kada umre neki musliman, pa mu dženazu klanja stotinu muslimana i mole se Za njega, njihova dova će biti primljena!“***

U Ibn 'Abbasovoj, r.a, predaji broj prisutnih klanjača je daleko manji. U toj predaji Vjerovjesnik, s.a.v.s, poručuje: ***„Neće umrijeti ni jedan musliman, pa mu dženazu klanja četrdeset ljudi, koji ni u čemu Allahu ne pripisuju sudruga, a da im dova za njega neće biti primljena!“***

Prilikom klanjanja dženaze-namaza bitno je izgovoriti četiri tekbira. Prilikom izgovora prvog tekbira podižu se ruke, a u slučaju ostala tri tekbira to se ne čini. Ruke se vežu kao i prilikom klanjanja ostalih namaza. Izvjesnih razlika u vezi s učenjem u namazu ima, zavisno od mezheba kojem oni koji klanjaju pripadaju. U hanefijskom mezhebu, nakon prvog tekbira, uči se *Subhaneke*, sa dodatkom: *Dželle senauke*; nakon drugog - *salavati*, a nakon trećeg - *dova*, dok se nakon četvrtog tekbira predaje selam i završava klanjanje dženaze-namaza.

Ukopavanje

Kabur će se iskopati u dubinu koliko za pola ljudskog stasa ili koliko do grudi, a preporučljivo je još i dublje. Pri dnu kabura, od strane Kible, iskopat će se jedno udubljenje, takve duljine i širine da umrla osoba može stati, tako da se ona tu položi a kabur praktično ostane prazan i predviđen samo za daske koje se poredaju i zemlju koja se vrati u njega. To udubljenje naziva se *lahd*. Takva praksa ima uporište u Ibn 'Abbasovoj, r.a, predaji koji prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, napomenuo: „**Za nas je lahd a za druge je šekk!**“ Šekk, ustvari, znači ukopavanje umrle osobe na sredini kabura, pa je tako Vjerovjesnik, s.a.v.s, želio da se i u tome razlikujemo od drugih.

Svaka osoba ukopava se odvojeno u zasebnom kaburu, međutim, ako je nužda, dozvoljeno je ukopavanje više umrlih osoba u jedan kabur, ali se tada svaka osoba odvaja od druge zemljom koja se ubaci između njih. U slučaju da osoba umre na otvorenom moru, daleko od obale, okupati će se, umotati u ćefine, klanjati će joj se dženez-namaz i biće položena u morske dubine.⁴³

Šta se izgovara kada umrlog spuštamo u kabur?

Prilikom spuštanja umrle osobe u kabur, proučiti ćemo: „**Bismillahi ve 'ala milleti Resulillahi.**“ To se temelji na predaji 'Abdullaha b. Omera, r.a, u kojoj se navodi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s, nekada proučio: „**Bismillahi ve 'ala milleti Resulillahi / Sa Allahovim imenom i u vjeri Allahovog Poslanika**“, nekada: „**Bismillahi ve 'ala sunneti Resulillahi / Sa Allahovim imenom i shodno sunnetu Allahovog Poslanika**“, a nekada: „**Bismillahi ve fi sebilillahi ve 'ala milleti Resulillahi / Sa Allahovim imenom, na Allahovom putu i u vjeri Allahovog Poslanika.**“

